

SIMPOZIONUL TIMTIM-TIMY 2012-2013

“MODALITĂȚI DE FINALIZARE A PROIECTELOR TEMATICE ÎN VEDEREA DEZVOLTĂRII SOCIO-EMOȚIONALE A COPIILOR PREȘCOLARI”

Profesor Steluța Dima și profesor Frusina Chiriac, Grădinița p.p. nr.11, Brăila

MOTTO: “Eu sunt copilul.

Tu ții în mâinile tale destinul meu,
Tu determini în cea mai mare măsură,
Dacă voi reuși sau voi eșua în viață.
Dă-mi, te rog, acele lucruri care
să mă îndrepte spre fericire.
Educă-mă, te rog, ca să pot fi
O binecuvântare pentru lume.”
(Child`s Appeal, Mamie Gene Cole)

Repere în dezvoltarea psihofizică a copilului preșcolar

Vârsta simbolică, vârsta de aur a copilăriei, vârsta micului faur, toate acestea sunt etichete sugestive, atașate în literatura de specialitate perioadei de vârstă preșcolară. Pentru a descrie o imagine generală a vârstei de 3-6/7ani, câteva trăsături sunt foarte relevante.

Vârsta preșcolară este o perioadă a descoperirii. Depășind poate pentru prima dată spațiul restrâns, familiar, al casei, copilul învață că există o lume interesantă dincolo de acesta, dorește să se implice în cunoașterea și transformarea ei, se descoperă pe sine ca o persoană care are abilitatea de a face să se întâmple anumite lucruri, câștigă autonomie în cunoaștere și inițiativă.

Este perioada conturării primelor elemente ale conștiinței de sine și a socializării. Procesul devenirii ca persoană unică, independentă și perfect funcțională își are rădăcinile în copilăria timpurie. Lărgirea câmpului relațional și diversificarea tipurilor de relații cu co-vârstniciei, rudele, alți adulți îi permit copilului descoperirea de sine, cunoașterea propriilor capacități și limite, conturarea unor capacități de reflecție intrapersonală, dezvoltarea unui comportament social care să respecte cerințele impuse din exterior, dar și nevoile și caracteristicile individuale.

Este perioada apariției competențelor și acestea țin de implicarea în explorarea, explicarea, procesarea realității, dar și de acțiunea asupra ei. Acest proces complex de dezvoltare

presupune, pe de-o parte, parcurgerea mai multor stadii, fiecare având o serie de caracteristici specifice și, pe de altă parte, obținerea unor achiziții în cadrul diferitelor laturi ale personalității (cognitivă, afectiv-motivațională, atitudinală, relațională).

Dezvoltarea socio-emoțională la copii. Stadiile de dezvoltare socială elaborate de Erik Erikson

În literatura de specialitate sunt numeroase teorii care încearcă să surprindă geneza unor structuri psihice și totodată să diferențieze stadiile parcurse de copil în perioada de creștere și maturizare.

Potrivit lui Erik Erikson, procesul de socializare este format din opt stadii de dezvoltare care au fost elaborate de către renumitul psihiatru în 1956.

Fiecare etapă este privită de către Erikson ca o "criză psiho-socială". Rezolvarea crizelor psihosociale la nivelul fiecărui stadiu de dezvoltare contribuie la construirea identității eului.

1. Învățarea pe bază de încredere versus învățarea pe bază de neîncredere

Învățarea are loc în perioada de fragedă vârstă, în primul sau al doilea an de viață. Copilului, bine îngrijit, apreciat și iubit i se dezvoltă încredere și securitate și o bază de optimism. Greșit manipulat, el devine nesigur și dezvoltă neîncredere.

2. Învățarea pe bază de autonomie versus învățarea pe bază de rușine

Cea de-a doua criză psiho-socială, apare în timpul copilăriei timpurii, probabil, între aproximativ 18 luni -2 ani și 3 ½ - 4 ani. Copilul se dovedește de la acest stadiu sigur de sine, controlat. Autonomia nu este în întregime sinonimă cu siguranța, inițiativa și independența, dar, cel puțin pentru copii, la începutul anilor o parte a acestei crize psiho-sociale include și manifestări furtunoase și negativism.

3. Învățarea pe bază de inițiativă versus învățarea pe bază de vină

Erikson consideră că acest al treilea act psiho-social se produce în cursul dezvoltării astfel : își imaginează (abilitățile sale de a extinde prin joc activ de toate tipurile, inclusiv fantezie) cooperarea cu alte persoane de a conduce, precum și de a fi urmat. Imobilizat din cauza vinei continuă să depindă în mod nejustificat de adulți, activitățile sale sociale sunt limitate, cât și dezvoltarea competențelor și a imaginației.

Perspectiva socio-constructivistă-curentul cel mai modern din psihologie

Constructivismul este o teorie - bazată pe observație și cercetări științifice - despre modul în care oamenii învață.

În teoria educației, constructivismul se fundamentează pe datele psihologiei genetice și epistemologiei și susține rolul activ al subiectului în construirea cunoașterii.

Piaget a dezvoltat un model funcțional al dezvoltării inteligenței, model care stă la baza teoriilor educaționale constructiviste. Concluzia lui a fost că „nu există cunoaștere care să rezulte dintr-o simplă înregistrare a observațiilor, fără o structurare datorată activităților subiectului“.

Teoriile socio-cognitiviste vor completa modelul piagetian prin includerea conceptului de „conflict socio-cognitiv“. Mai concret, teoria conflictului socio-cognitiv poate fi sintetizată astfel:

- Cunoașterea se construiește în interacțiunile sociale dintre persoane.
- Sursa învățării este conflictul socio-cognitiv.
 - Un proces intrapersonal este urmarea unui proces interpersonal.

Stadiul 1: Performanța este asistată de alte persoane mai competente.

- Copilul are nevoie de ajutorul celorlalți.
- Copilul înțelege foarte puțin din natura sarcinii sau din scopul care trebuie atins.
- Copilul copiază și imită adultul care are un rol dominant prin demonstrare și direcționare.

Stadiul 2: Performanța este reglată de copil.

- Copilul preia tot mai mult de la adult responsabilitățile pentru realizarea cu succes a sarcinii.
- Copilul reușește să acționeze adesea independent și în absența adultului.
- Copilul nu se mai bazează pe instrucțiunile verbale ale adultului, ci pe propriile verbalizări, realizate cu voce tare (repetarea instrucțiunilor, cerințelor și indiciilor), utilizând limbajul orientat.

În esență, învățarea de tip constructivist este un proces activ și constructiv, care are loc întotdeauna într-un context specific. Înțelegerea constructivistă a învățării depășește condiția viziunii tradiționale care echivala învățarea, în primul rând, cu transmitere de cunoștințe și certitudini; presupune întrebări și îndoieli, provizorat și nesiguranță. Există diferențe între constructiviști și tradiționaliști privind predarea și învățarea. Principala diferență constă în mutarea atenției dinspre educator spre copil. Exemplu în acest sens se poate vedea în nivelul preșcolar în care sala de grupă este „compartimentată” în arii de stimulare (centre), educatoarea motivează, ajută, îndrumă, caută situații de învățare, iar copiii sunt implicați activ în procesul de învățare.

Dezvoltarea socio-afectivă a copilului preșcolar

Dezvoltarea socio-emoțională vizează debutul vieții sociale a copilului, capacitatea lui de a stabili și menține interacțiuni cu adulți și copii. Interacțiunile sociale mediază modul în care copiii se privesc pe ei înșiși și lumea din jur. Dezvoltarea emoțională vizează îndeosebi capacitatea copiilor de a-și percepe și exprima emoțiile, de a înțelege și răspunde emoțiilor celorlalți, precum și dezvoltarea conceptului de sine. În strânsă corelație cu conceptul de sine se dezvoltă imaginea despre sine a copilului, care influențează decisiv procesul de învățare. Dezvoltarea socio-emoțională se referă la cele două domenii, adică cel social și emoțional.

Dezvoltarea socială cuprinde:

- Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu adulții;

- Dezvoltarea abilităților de interacțiune cu copii de vârstă apropiată;
- Acceptarea și respectarea diversității;
- Dezvoltarea comportamentelor prosociale.

Dezvoltarea emoțională cuprinde:

- Dezvoltarea conceptului de sine;
- Dezvoltarea autocontrolului emoțional;
- Dezvoltarea expresivității emoționale.

Cercetările științifice au grupat necesitățile psihologice din punct de vedere socio-afectiv în trei categorii:

- **nevoia de securitate afectivă**, preșcolarul simte nevoia să iubească și să fie iubit;
- **nevoia de a se simți util**; de a avea conștiința propriei sale valori, de a ști că poate face ceva folositor;
- **nevoia de a înțelege sensul propriei existențe și a mediului în care trăiește.**

Astfel **securitatea afectivă** se poate realiza dacă preșcolarul este înconjurat de căldură, dacă nu este amenințat cu privarea de afecțiune. Retragera din dragoste este pentru el pedeapsa cea mai greu de suportat și-l poate structura ca persoană răzbunătoare.

În ce privește **educarea sentimentului utilității** nu este indicat să-i creem complexe de inferioritate prin comparații neînțetate din care rezultă că el are un rol inferior. Necunoscându-și limitele, el își poate propune scopuri superioare posibilităților. De aceea, educatoarea poate stabili sarcini numai la nivelul proximei sale dezvoltări, sarcini pe care le poate îndeplini, căci altfel înregistrează eșecuri și-l pot transforma într-un blazat, pesimist și pasiv.

Satisfacerea **nevoii de înțelegere a sensului existenței sale și a mediului în care trăiește**-poate avea loc prin conducerea preșcolarului în așa fel încât să descopere lucrurile, persoanele din jur și propria sa ființă, să iasă astfel din egocentrismul care-l caracterizează.

Toate achizițiile în plan socio-afectiv, specifice acestei vârste constituie pași spre maturizarea afectivă și spre conturarea inteligenței sociale și emoționale.

Repere ale proiectării tematice

Prezentul curriculum promovează conceptul de dezvoltare globală a copilului și importanța domeniilor de dezvoltare în contextul în care, în societatea de azi, pregătirea copilului pentru școală și pentru viață trebuie să aibă în vedere nu doar competențele academice, ci în aceeași măsură, capacități, deprinderi, atitudini ce țin de dezvoltarea socio-emoțională (a trăi și a lucra împreună sau alături de alții, a gestiona emoții, a accepta diversitatea, toleranța etc.), dezvoltarea cognitivă (abordarea unor situații problematice, gândirea divergentă, stabilirea de relații cauzale, asocieri, corelații etc.), dezvoltarea fizică (motricitate, sănătate, alimentație sănătoasă etc.). Abordarea curriculumului din perspectiva dezvoltării globale vizează cuprinderea tuturor aspectelor importante ale dezvoltării complete a copilului, în acord cu particularitățile sale de vârstă și individuale.

Prin metoda proiectelor preșcolarii sunt ajutați să învețe singuri și să aplice informațiile asimilate. Educatoarea are rolul unui ghid care respectă ruta individuală a dezvoltării copilului și în același timp, ea devine un partener pentru micuți, învață să-i asculte, poartă discuții libere despre ceea ce îi interesează. Educatoarea trebuie să accepte că „deplasarea” în spațiul educațional dă posibilitatea copiilor de a investiga și de a găsi răspunsuri la propriile întrebări.

Exemple de modalități de stimulare socio-afectivă a preșcolarilor prin finalități ale proiectelor tematice

- expoziții cu lucrările realizate pe parcursul proiectelor;
- realizarea de albume sau cărțile;
- portofolii;
- mini spectacole tematice;
- concursuri ;
- CD-uri cu poze din activitățile desfășurate pe parcursul derulării proiectelor și discuții pe marginea acestora;
- pliante;
- realizarea unor postere, planșe pentru popularizarea activității din proiecte;
- albume și panouri cu fotografii reprezentând activitățile desfășurate de copii;
- scrisori ilustrate ale copiilor întocmite în diferite situații;
- colecții;
- machete;
- afișe realizate de copii împreună cu educatoarea pentru a face cunoscute părinților evenimentele pe care le-au pregătit;
- confectionare de jucării din fructe, legume, alte materiale din natură, materiale reciclabile ;
- pregătirea unor produse culinare;
- crearea unor povestiri, poezii prin metode interactive de grup;
- dramatizări;
- scenete menite să contribuie la educarea artistică a acestora prin interpretarea rolurilor la serbările organizate cu diferite ocazii;
- valorificarea cântecelor și dansurilor însușite, în cadrul unor spectacole;
- jocuri de mișcare;
- jocuri de rol;
- trasee aplicative;
- carnavaluri;
- dansuri tematice;
- expoziții tematice;
- realizarea de CD-uri cu acțiunile desfășurate;
- acțiuni caritabile.

Exemple de bună practică

- Proiect de o zi: "Halloween în grădiniță"-Finalități: Carnaval, Expoziție de lucrări și Povestea unui dovleac(creată de copii)
- Proiect tematic: "Toamna harnică și darnică"-Subtema: "Toamna frunzele dansează" – Finalități: Expoziție cu tablouri din frunze , "Dansul frunzelor" și "Dansul toamnei", "Flori din frunzele toamnei", Poster și activitate de ecologizare în curtea grădiniței
- Proiect tematic:"Toamna harnică și darnică"-Subtema: "Surprizele toamnei"-Finalități: Mere personalizate , Jucării din ghinde și castane
- Proiect tematic:"Toamna harnică și darnică"-Subtema: "Toamna cea bogată"-Finalitate: Concurs
- Proiect tematic : "Sărbătorile vin!"-Subtema "Moș Nicolae"-Finalități: Întâlnire cu preotul, cântece și expoziție cu lucrări ale copiilor
- Proiect tematic : "Sărbătorile vin!"-Subtema: "Colinde, colinde"-Finalitate: Interpretare de colinde tradiționale în diferite locații
- Proiect tematic : "Sărbătorile vin!"-Subtema:"Din bătrâni se povestește"-Finalitate: Miniscenetă "Nașterea lui Iisus"
- Proiect tematic : "Sărbătorile vin!"-Subtema:"Îl așteptăm pe Moș Crăciun"- Finalități: Expoziție de lucrări și podoabe pentru brad, Felicitări de Crăciun pentru cei dragi, Acțiune caritabilă: "Din suflet dăruim"
- Proiect tematic:"Călătorie de-a lungul vremii"-Subtema: "Îl sărbătorim pe Domnul Eminescu"-Finalități: Concurs de desene și recitări de poezii
- Proiect de o zi : "Așa a fost la Unire!"-Finalități: Expoziție cu lucrări și minispectacol
- Proiect tematic:" Eu simt, eu creez, eu exprim"-Subtema:"Mărțișoare, mărțișoare"-Finalitate: Expoziție cu vânzare
- Proiect tematic:" Eu simt, eu creez, eu exprim"-Subtema:"Zâmbetul mamei"-Finalități: Daruri pentru mame, Minispectacol închinat mamei
- Proiect tematic:" Eu simt, eu creez, eu exprim"-Subtema: "Sărbătorile bucuriei!"- Finalități: Expoziție de lucrări dedicată Floriilor și Paștelui organizată în grădiniță, Expoziție cu tema "Paștele în Europa", organizată la biblioteca pentru copii
- Proiect tematic:"Primăvară, bine ai venit!"-Subtema:"Fantezie și culoare"-Finalitate: Caloianul
- Proiect tematic:"Primăvară, bine ai venit!"-Subtema:"Surprizele primăverii"-Finalitate: "Legume hazlii"
- Proiect tematic:"Primăvară, bine ai venit!"-Subtema: "Legumele, izvor de vitamine"- Finalitate: Salată de primăvară
- Proiect tematic:"Vară, bine ai venit!"-Subtema:"Pretutindeni trăiesc copii"-Finalități: Dramatizare "Cearta din grădină" și "Dansul jucăriilor", Dansuri ale popoarelor

BIBLIOGRAFIE

- Dumitrana M., Dezvoltarea psihică umană, Editura V&I INTEGRAL, București, 2000
- Ausubel, D., Robinson, F., Învățarea în școală. O introducere în psihologia pedagogică, EDP, București, 1981
- Cozărescu, M., Ștefan, L., Psihologia educației, Teorie și aplicație, București Editura ASE, 2004
- Doise, W., Mugny, G. Psihologie socială și dezvoltarea cognitivă, Editura Polirom, Iași, 1998
- Miclea, M. Psihologie cognitivă, Editura Polirom, Iași, 1999
- Neveanu, E. Revista de pedagogie, 1999, 7-12, “Constructivismul în educație”
- Sălăvăstru, D., Psihologia educației, Editura ARAMIS, București, 2003.
- Alexandru, J., Breben, S. și ceilalți, Cunoașterea copilului preșcolar, Editura Lyceum
- Curriculum pentru educația timpurie a copiilor de la 3 – 6/7 ani, 2008, MECTS
- Catrinel, A. Ștefan, Kallaz Eva, 2007, Dezvoltarea competențelor emoționale și sociale la preșcolari, Ghid practic pentru educatori, ASCR